

ZASTĘPCA PREZYDENTA
MIASTA POZNANIA

Poznań, 10 października 2019 r.

Znak sprawy: Or-II.0003.1.500.2019

Nr rej.: 221019-3206

Pan

Andrzej Rataj

Radny Miasta Poznania

Szanowny Panie Radny,

odpowiadając na otrzymaną za pośrednictwem Przewodniczącego Rady Miasta Poznania pismem z dnia 9 października 2019 r. i przekazaną mi przez Prezydenta Miasta do rozpatrzenia interpelację Pana Radnego w sprawie potrzeby zebrania wszystkich pozostałości kamiennych nagrobków z jeziora Rusałka i utworzenia odpowiedniego miejsca pamięci, uprzejmie informuję:

Do Biura Miejskiego Konserwatora Zabytków w maju 2019 roku wpłynęła informacja o widocznych na nabrzeżu jeziora Rusałka, częściowo zanurzonych w wodzie obiektach, przypominających fragmenty płyt nagrobnych. W dniu 19 czerwca 2019 r. Miejski Konserwator Zabytków przeprowadził wizję lokalną, w wyniku której na południowo-wschodnim nabrzeżu jeziora stwierdzono zanurzone w wodzie kamienne elementy, których sposób opracowania sugeruje, iż pierwotnie mogły one stanowić macewy. Na jednym z kamieni znajduje się metalowa tabliczka (dane wykonawcy?), na innym napisy w języku niemieckim.

W wyniku wcześniejszej wizji lokalnej, przeprowadzonej w dniach 20 i 29 lipca 2015 roku fragmenty macew odnalezione zostały także po północno-wschodniej stronie jeziora, zarówno w wodzie wzdłuż linii brzegowej jeziora jak i w pewnym oddaleniu, nieco na południe od drogi prowadzącej wzdłuż nasypu kolejowego. Ponadto, w czerwcu 2009 roku przeprowadzona została wizja lokalna na terenie wokół willi przy ulicy Litewskiej, który utwardzony został fragmentami nagrobków żydowskich.

Miejski Konserwator Zabytków informację o znaleziskach przekazał do Filii Związku Gmin Wyznaniowych Żydowskich w Rzeczypospolitej Polskiej przy ul. Stawnej 10 w Poznaniu (pismo MKZ z dnia 10.01.2018 roku, nr sprawy MKZ-II.4121.2.2018.N oraz pismo z dnia 24.09.2019 roku,

nr sprawy MKZ-II.4121.17.2019.E), z prośbą o zainteresowanie się obiektami i ich zabezpieczenie oraz informację o poczynionych krokach. Dotąd odpowiedzi nie otrzymano.

Miejski Konserwator Zabytków nie posiada wiedzy na temat interwencyjnych akcji zbierania pozostałości nagrobków z terenu jeziora Rusałka ani z terenów sąsiadujących z jeziorem, prowadzonych w latach 1990-2019. Do końca XX wieku macewy odnalezione na terenie Poznania i okolic gromadziło Muzeum Martyrologiczne w Żabikowie. W roku 2003 przeprowadzona została odbudowa cmentarza przy ulicy Głogowskiej, gdzie eksponowany jest zbiór nagrobków żydowskich.

Jak wskazano w interpelacji, macewy z całą pewnością wykorzystano w czasie II wojny światowej do umocnienia brzegów zbiornika powstałego w wyniku spiętrzenia wód potoku Bogdanka. Podczas prac przy jego budowie straciło życie wiele osób biorących udział w wyżej wymienionych pracach, zaś zalany teren stał się niejako miejscem ich wiecznego spoczynku. Z tego punktu widzenia, choć nie tylko, proponowane w interpelacji Pana Radnego, szeroko zakrojone prace, mające na celu całkowite wypompowanie wody ze zbiornika w celu wydobycia pozostałości kamiennych nagrobków wymagają ścisłej współpracy z Filią Związku Gmin Wyznaniowych Żydowskich, by nie doszło do uchybień związanych z zasadami wiary.

Miejski Konserwator Zabytków zleci wykonanie inwentaryzacji i dokumentacji ewidencyjnej dostępnych fragmentów i ponownie podejmie rozmowy dotyczące tematu z przedstawicielami Gminy Żydowskiej.

Jednocześnie pragnę nadmienić, że Wydział Kultury UMP w ramach posiadanych kompetencji prowadzi różnorodne działania w zakresie upamiętnienia tragicznych wydarzeń, które miały miejsce w tym rejonie miasta. W 2015 roku za zgodą Zakładu Lasów Poznańskich zlecono rozebranie dwóch murków oporowych wykonanych z pociętych stelli a odzyskane elementy poddano zabiegom konserwatorskim i złożono w magazynie na terenie Fortu VII. Natomiast odnalezione w ubiegłym roku fragmenty płyt, stanowiące umocnienie ciekłu wodnego (odwodnienia torów kolejowych), zostały wydobyte przez zarządcę terenu i przewiezione do leśniczówki przy ulicy Waleckiej.

Ponadto w celu opracowania kompleksowego projektu edukacyjnego, opisującego miejsca martyrologii w Poznaniu i okolicznych miejscowościach, Wydział Kultury współpracuje z Instytutem Pamięci Narodowej, Starostwem i Gminami Powiatu Poznańskiego, Muzeum Martyrologicznym w Żabikowie, dwoma Nadleśnictwami, Gminą Wyznaniową Żydowską, Instytutem Historii UAM oraz Zakładem Hebraistyki, Arameistyki i Karaimoznawstwa UAM.

Odnosząc się do kwestii planów Miasta w zakresie miejsc pamięci przy jeziorze Rusalka informuję, że w porozumieniu z Hipodromem Wola rozważa się możliwość wykonania w miejscu tzw. „mauzoleum”, tablicy upamiętniającej robotników, wykorzystywanych przymusowo przez Niemców do prac melioracyjnych. Obok obelisku mogłyby zostać umieszczone fragmenty płyt nagrobnych, odnalezionych w okolicy Lasku Gołęcińskiego.

Jednocześnie nadmieniam, że ze względu na fakt, iż sztuczne jezioro Rusalka jest budowlą hydrotechniczną, w przypadku zamiaru wydobycia wszystkich pozostałości kamiennych nagrobków konieczne byłoby uprzednie uzyskanie opinii właściwych organów, natomiast w związku z uchwalonym Miejscowym Planem Zagospodarowania Przestrzennego „Otoczenie Jeziora Rusalka”, prowadzenie wszelkich robót ziemnych wymaga odpowiednich zezwoleń i nadzoru archeologiczno-konserwatorskiego.

Informując o powyższym należy zauważyć, że proponowane w interpelacji Pana Radnego działania stanowiłyby poważne przedsięwzięcie hydrologiczno-inżynieryjne.

Z wyrazami szacunku

Z up. PREZYDENTA MIASTA

Jędrzej Sclarski
Z-CA PREZYDENTA MIASTA POZNANIA

Do wiadomości:
Przewodniczący Rady Miasta